

EDITORIAL

Els dies 16 i 17 de novembre, a la Sala Municipal d'Arenys de Munt, se celebrà el 7è Simposi sobre la Descoberta Catalana d'Amèrica.

Els actes programats eren prou atractius per cridar l'atenció de qualsevol mitjà, institució i també, dels molt curiosos que, amb ganes de saber com avança el tema colombí, ens vam poder aplegar a la convocatòria.

A jugada feta, hem sabut el poc ressò mediàtic que aquest 7è Simposi ha tingut. Cap diari d'abast nacional, cap cadena de televisió, quasi cap emissora de ràdio n'han dit res. Serà cert l'interès pel silenci que els mitjans mantenen respecte a aquest tema? Serà intencionat i malèfic el desgast que, poc a poc, proporciona el sentiment real de sentir-se ignorat? Saben del cert que el treball

de recerca que es porta a terme, incòmoda, no agrada ni és valorat el gran volum de documentació que algun dels investigadors disposa.

Que al nostre petit país som així, que molts ens voldrien veure, rendits i cap cots, però..., si ara no podem sentir-nos escoltats, és fonamental doncs, documentar la història per a futures generacions.

En Jordi Bilbeny, durant molts anys, ha estat exemple de treball constant i de coherència. Alhora, altres investigadors que avui es mantenen reservats respecte les seves troballes, representen el testimoni d'un camí marcat per la forta empremta dels qui van gestar una realitat que avança pel camí dels annals.

El Simposi, al marge del ressò mediàtic que no sembla haver obtingut, sempre és una trobada d'investigació de nivell, que la història s'encarregarà, un dia, de donar-li el lloc que mereix.

NOTÍCIES

• Tarroja fa una cinquantena d'anys, quan encara la seva població anava en augment, un bon dia de la tarda, tal vegada a la nit, o potser de matinada, va donar la benvinguda als nadons que -amb gran joia per les respectives famílies-, sense obrir gaire els ulls, perquè en aquell temps, els nounats, sembla que no eren tan espavilats com els d'ara, potser perquè ja intuïen que la vida no era bufar i fer ampolles i el tarannà de la gent gran era tot un altre. Ja tindran temps de mirar, deien, i també de patir, afegien. Ja els vagarà de fer-se grans i d'obrir l'ull, massa que en veuran de coses...

Doncs, com dèiem, Tarroja va veure créixer la Carme Segura de cal Palouet, la Ramona Llenes de cal Tigre, la Ramona Secanell de cal Muixet, el Josep M. Closa de cal Sileto, el Magí Castellana de cal Caraig i el Lluís Trilla de cal Trilla. Tots plegats van anar a l'escola, junts, van jugar al carrer i van fer totes les trapelleries que per l'edat i el temps els van correspondre. De nens, van arribar a l'etapa d'adolescents i d'adolescents a joves, a poc a poc cadascun d'ells va anar triant el camí, o tal vegada el camí els va triar a ells, els uns van anar a altres poblacions o ciutats, els altres van prendre la decisió de quedar-se.

La nostra vila encara no minvava i la vam veure fer gran amb l'Anna Solé, la Montse Caixal i la Teresa Codina, que per decisió de l'amor es van veure compromeses a viure a Tarroja fins avui.

Cinquanta anys no són pocs dies i el dia 6 d'octubre d'enguany van decidir celebrar tots plegats l'aniversari de la cinquantena.

Durant el dia els preparatius, que prou feina van portar, cartells d'anunci amb la foto de tots, ho propagaren pels carrers de la nostra vila. A la tarda, des dels afores, per tothom qui ho volgué provar, un petit viatge amb globus, tota una experiència! La panoràmica des de dalt és ben diferent. Així gaudiren petits i grans.

Sopar a la sala de la vila, en la intimitat, perquè recordar vells temps, també ens apro-

pa. Per finalitzar la festa, música per a tots i beguda gratuïta.

Com que no hi ha dia de folgança que no comprometi a treballar de valent i a passar per l'estrès i els nervis d'organitzar-lo, ens plau d'agrair als diferents col·laboradors i voluntaris, per l'ajuda i contribució a la festa. L'esforç del Miquel Llorens per la seva contribució en la il·luminació, al Rosend Cucurull pel muntatge de les taules on se celebrà el sopar, i a la Lourdes Castellana pel seu suport logístic, sempre tan benvingut. Entre tots els qui ho volguérem, el resultat va ser immillorable, sobretot perquè ha servit per estrènyer relacions i sentiments, als quals deixem tantes vegades en segon terme.

Agraïm als protagonistes de la festa el fet de fer-nos-en participar i des de la nostra

petita finestra oberta a tota hora i a tots, els desitgem molts anys i moltes celebracions.

- Tarroja creix, creix en una direcció que a tots ens fa molta il·lusió. El dia 27 de novembre va obrir els ulls per primera vegada el Jordi Solsona i Secanell. El petit nadó va arribar feliç a casa dels seus pares, la Montse i el Josep M. Enhorabona i molts anys per a tenir-ne cura i fer-lo créixer.

- Durant el mes de novembre, amb la finalitat d'endregar diferents estances públiques de la Vila, s'ha donat una mà de pintura al recinte del bar, al consultori mèdic, i a la porta del cementiri. Petits arranjaments que ajuden a millorar i sobretot a sentir-nos-hi amb més confort.

- El dia 11 de novembre va començar un cicle de xerrades informatives i d'educació sanitària per a diabètics, a la sala de la Vila, els dies 7 i 14 de desembre quedaran completades. L'encarregada d'aquesta activitat és la senyora Carme Civit, infermera titular.

- Diumenge dia 9 de desembre, també a Tarroja, se celebrà la Marató de TV3 per a malalts cardiològics. Molts tarrogencs van aportar la seva engruna econòmica, també la redacció de la revista TERRA RUBRA. El total recollit va ser de 300 euros.

L'Associació de dones El Lilà, com ja fa una colla d'anys, és qui organitza l'acció, amb l'incentiu, d'una xocolatada per a llepar-se'n els dits. Enguany la van preparar l'Antonietta de cal Coma i la Ramoneta de cal Trilla.

- Dimarts, 11 de desembre a dos quarts de vuit del vespre, a la sala de la Vila, es va fer una xerrada-conferència sobre malalties

cardiovasculars, a càrrec del doctor Marqués, metge titular.

Informar sobre aquestes malalties i la resolució de dubtes va ser la principal escomesa.

• “Peus en forma més 60 anys” és un servei que es posa a disposició i subvencionat per a persones majors de 60 anys. Aquest servei es concreta en l’assistència al consultori mèdic de Tarroja per tots aquells i aquelles que necessitin o vulguin tenir cura dels seus peus, cada sis setmanes en tindran ocasió. Dimarts dia 4 de desembre va ser el primer dia de posada en marxa d’aquest servei. A partir d’ara, “ales als peus i a volar...”

Organitza el Consell Comarcal de la Segarra, Àrea d’Acció Social, a més del Consell Consultiu de la Gent Gran, del qual la Madrona Sellés és presidenta a Tarroja.

• L’editorial Pòrtic acaba de publicar l’obra d’en Francesc Pascual: “*Des de la Plana Verda*” -*Històries de la vida pagesa*-. En Francesc, que té en bona estima Tarroja i els tarrogencs, no ha dubtat en el detall de fer-nos-ho saber. Perquè en fem un tast, ens fa arribar un petit poema publicat en el mateix llibre:

*Des de la Plana verda
de molsa, de Ponent,
et tindrè taula parada,
i un seient. I farem,
ben picantona, una caragolada,
amb conill; sota la parra,
que ombreja l’hort,*

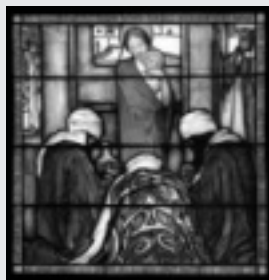

*el refilet d’orenetes,
i els pardals cridaners;
faré que et trobis a casa,
sense angabanys, prop del cel.*

*T’he marcat camins i rutes;
no et pots perdre, a fe de Déu!,
que no trobaràs contrada
com la Plana d’Urgell,
amb un Estany d’aigua en calma,
alfals tendre, els fruiters,
postes de sol transgressores,
i el caliu de la gent.*

*Després no sabràs deixar-la,
de tant bé que es dorm, despert.*

Francesc Pascual

**Bones Festes
i pròsper
any 2008!**

PREC DE NADAL

Mira com vinc per la nit
del meu poble, del món, sense cants
ni ja somnis, ben buides les mans:
et porto sols el meu gran crit.

Infant que dorms, no l’has sentit?
Desperta amb mi, guia’m la por
de caminant, aquest dolor
d’uns ulls de cec dintre la nit.

Salvador Espriu

OCELLS DEL NOSTRE TERME (III)

Garsa (*Pica pica*)

La garsa és un dels ocells que no necessita presentació. Conegut per a tots pel seu inconfusible aspecte (blanc i negre i amb la cua ben llarga), perquè és molt comú i, sobretot, pel fet que sovint viu a prop de l'home (és possible veure'l fins i tot al bell mig de les grans ciutats).

A la Segarra és molt abundant, ja que les zones conreades amb arbredes o arbres dispersos són el seu hàbitat predilecte. La garsa es pot considerar omnívora, és a dir, que menja des d'insectes i ratolins fins a fruites, animals morts i, darrerament, tot tipus de deixalles que troba als abocadors.

La reproducció de la garsa comença cap al mes de març, amb la construcció dels nius, que són inconfusibles. Unes grans masses de branquillons barrejades amb fang que tenen, fins i tot, una mena de sostre. De ben segur que n'heu vist pels voltants de Tarroja, a la part més alta dels arbres que ressegueixen el Sió, o sobre algun ametller.

A l'hivern, les garses se solen agrupar i llavors és possible trobar grups de desenes d'exemplars als camps conreats, o allotant-se en alguna arbreda cap al capvespre.

A més de boniques i abundants, les garses són molt cridaneres, i és per això que sovint us troben elles abans que no les veieu vosaltres. Només cal que sortiu pels voltants, prop dels horts o cap al Torrent de la Vall, perquè us trobeu amb aquest sorollós ocell.

CARLES GRANDE FLORES

TERRA RUBRA

Full informatiu de la Vila de Tarroja

Consell de Redacció: *Josefina Carulla, Josep Condal, Narcís Saladrígues i Mercè Torra.*

Col·laboradors: *Jeroni Artigas, Josep M. Llobet, Ramon Castellà, Jaume Secanell, Alba Vallés, Núria Verdés i Ramon M. Verdés.*

Correcció: *Servei Comarcal de Català del Consell Comarcal de la Segarra*

<http://www.terrarubra.net>

c/e: revista@terrarubra.net

Els articles publicats reflecteixen únicament l'opinió de qui el signa.

Núm. de compte per als subscriptors: 2013 0315 22 0200665270

Edita: «**Comissió d'Estudis Tarrogencs**»
C/ de l'Església, 1 - Tel. / Fax 973 52 00 65
25211 TARROJA

Muntatge i impressió:

Saladrígues, S.L. - Ctra. de Preixana, s/n - 25250 BELLPUIG

Dip. Legal: L-2107 - 1990

**Generalitat
de Catalunya**

**Consell
Comarcal
de la Segarra**

**INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS**
Fundació Pública de la Diputació de Lleida

**Ajuntament
de Tarroja**

EL COMPROMÍS DE CASP (II)

Ens trobem ja al desembre-gener de 1412 quan inesperadament, es presenta davant el Parlament del Principat una ambaixada solemne del rei de França Carles VI, del dofí, i del rei de Nàpols Lluís d'Anjou i la seva esposa Violant, filla gran de Joan d'Aragó. Les propostes que exposen no poden ser més llamineres i interessants, no només pel futur de Catalunya sinó també per la resta d'estats de la corona: deixar sense validesa jurídica als pretendents que facin ús de la força –cas de Ferran- i ajudar a foragitar l'exèrcit castellà ocupant, amb una coalició de forces, de tots tres, amb les despeses de guerra al seu càrrec. Per contrapartida exigien el reconeixement implícit de Violant d'Aragó, com a legítima dipositària dels drets dinàstics, extensius, amb caràcter hereditari, a llur fill Lluís, duc de Calàbria, que ja havia presentat candidatura d'immediata la mort de Martí l'Humà. Aquest nomenament de Violant, si s'acceptés, vindria acompanyat per la cessió del comtat de Provença i del ducat d'Anjou, que restarien units al Principat a perpetuïtat. En definitiva una excel·lent forma de conquerir més dominis, sense necessitat de fer ús de les armes i, a la vegada, donar continuïtat a un monarca de la casa sense haver-lo de cercar a l'estranger.

En aquells moments, plens d'inestabilitat i perilloses vacil·lacions, el papa Benet XIII, des de Peníscola que manegava per tal de ser designat com a pontífex únic –no oblidem que l'església es trobava en ple cisma- no tardà gens a adonar-se que, per aconseguir-ho, li eren necessaris com més recolzaments millor, es posà al costat del candidat castellà. L'aposta no li podia ser més favorable als seus particulars interessos, ja que, d'una atacada, tenint en Ferran entronitzat al regne aragonès s'assegurava el suport dels dos estats: Castella i Aragó. Així, doncs, optà per

la tàctica, altrament molt pròpia de l'església d'aquell temps, de profetitzar una sèrie de calamitats sense fi, pels pobles de la Confederació, en cas que el seu patrocinat no fos escollit. Ferran, segons la interessada opinió de Benet XIII, era l'únic que podia enfortir i preservar la fe catòlica i, per tant, gaudia de la protecció de Déu. Com es pot veure, féu ús de tota la demagògia al seu abast en benefici propi. El suprem interès de la Pàtria restà en segon lloc.

Mentre, València, que patia l'ocupació de tropes castellanes, malgrat tot, restava essent fidel, per lloable majoria a la justa causa d'en Jaume d'Urgell i, davant d'aquesta incontestable realitat política, Ferran no dubtà a combatre per la força el que se li negava pel dret a llei, declarant guerra oberta als partidaris del comte, notablement inferiors quant a nombre de forces. Llavors, En Jaume, que sempre s'havia mantingut al marge fent gala d'una prudència exquisida, decidí, per fi, intervenir d'una forma decidida, enviant a València un grup d'uns quatre-cents gascons, sota el comandament del noble Ramon de Perellós, en ajut de les tropes valencianes que lluitaven contra la coalició castellana-aragonesa. L'intent va resultar inútil. El 27 de febrer del 1412, a les portes de Monvedre, abans que hi arribessin els reforços d'en Perellós, els valencians foren derrotats en el decurs d'una batalla que hom qualificà de sagnant. La victòria del pretendent castellà li donà en safata de plata el definitiu domini del Regne de València. La força havia vençut al dret.

Un nou i insòlit esdeveniment, en l'àmbit dels despatxos –com diríem ara- no va fer altra cosa que enrarir, encara més, la ja complicada situació: els Parlaments d'Aragó i València s'escindiren, de forma i manera que, a cada regne, se'n cons-

Compromís de Casp

tituï un, amb els efectes de Jaume d'Urgell, i un altre amb els propis d'en Ferran d'Antequera, només el català restà invisible. És obvi dir que el papa Benet XIII, aprofitant-se de la força moral i efectiva de la qual gaudia l'església del segle XV, es decantà incondicionalment, cap al costat d'aquest últim, anul·lant qualsevol intent dels urgellins per fer sentir la seva veu. Però, el pontífex, encara no en va tenir prou i no descansà d'intrigar fins a aconseguir que fossin els prohoms aragonesos els encarregats de designar les personalitats que havien d'elegir el nou monarca, davant la passivitat del consentiment dels polítics catalans que, novament, donaren mostra d'una manca absoluta de lideratge i de patriotisme.

El Governador i el Justícia d'Aragó, declarats partidaris del príncep castellà, s'afanyaren a designar, segons llur únic criteri, els nous compromissaris i la vila on s'havien de reunir, sent-ne escollida l'aragonesa de Caps. Dels quatre regnes de la federació, Catalunya, Aragó, València i Mallorca, aquest últim en fou exclòs i no se li permeté enviar cap representant a Casp. El 24 de juny de 1412 es reuniren a l'església, sota sagrat, per l'Aragó: Francesc d'Aranda, religiós cartoxà, Domènec Ram, bisbe d'Osca i Berenguer de Bardaxí, cavaller i jurista. Pel Principat: Bernat de Gualbes, advocat, Pere Sagarriga, arquebisbe de Tarragona i Guillem de Valseca, eminent juriscòult i per València:

Bonifaci Ferrer, prior cartoxà, Vicent Ferrer, frare dominicà, després sant, i Pere Bertran, jurista. Llur decisió, esperada i sabuda de vell antuvi, lliurà la corona a Ferran d'Antequera que la rebé amb gran solemnitat a la catedral de Saragossa aquell mateix any 1412.

Els dos principals protagonistes de l'embolic successor no gaudiren, però, d'una vida llarga i regalada, com se sol dir. El rei Ferran I, morí el

1416 a Igualada als 36 anys d'edat i amb només uns tres anys i escaig al tron. Jaume d'Urgell, El dissortat, que en principi havia acceptat la sentència de Casp, es revoltà contra el novell monarca, essent vençut, empresonat i condemnat a cadena perpètua, finà al castell de Xàtiva el 1433, tenia 53 anys.

La veritat de com es va desenvolupar realment l'episodi històric conegut com "El Compromís de Casp" no pot ésser més decebedora. Hi va haver de tot, el pitjor: crims, guerres obertes entre compatriotes, invasió d'exèrcits estrangers, suborns, voluntats comprades amb monedes d'or i terres, molt especialment, mal ens pesi al poble català, la convicció, la certesa dels qui tenien l'obligació de treballar i vetllar pels interessos presents i futurs del Principat, els uns per feblesa i manca de decisió política i la majoria, per pura ambició i egoisme personal, restaren de braços creuats permetent l'engany i el muntatge de Casp i amb ell la desaparició de la nostra pròpia nissaga que passà a mans de l'estrangera família Trastàmara. Pel que fa a l'Església, com era de preveure, seguint finalment les seves pautes seculars de conducta, es tornà a mirar el melic, sense preocupar-se d'allò que no fos la vetlla del seu patrimoni.

Bé, fins aquí un resum d'uns fets dels quals encara se'n podrien explicar moltes més coses. Espero que la lectura els hagi complagut.

ANTONI MOLINÉ I ROURA

CONSOLATS CATALANS AL SEGLE XIII

La Catalunya Medieval va ser aquell grup de països format per l'expansió, cap al sud del riu Ebre, dels mercaders conquerits i colonitzats per Carlemany... Aquest grup de països va esdevenir ràpidament independent de la regla Carolingia i, també aviat, passaren a formar part de l'hegemonia dels Comtes de Barcelona. A mitjant del segle XII, però, al llarg dels anys del Comtat de Barcelona es va unificar per un casament reial amb el regne veí d'Aragó.

Però aquestes dues àrees continuaren unes característiques socials, polítiques i econòmiques tan distintes

que és adequat tractar-les per separat. La valoració per separat es fa especialment necessària en el camp econòmic, atès que Catalunya va progressar amb més rapidesa que el seu associat. La majoria dels èxits comercials i marítims usualment atribuïts als **aragonesos eren conseqüència del treball dels catalans.**

El comerç de Catalunya va mostrar els primers senyals d'una forta expansió a finals del segle XI, però al llarg de cent anys o més, aquest comerç va conèixer un caràcter passiu. Fins a finals del segle XII, els mercaders locals no ens van confirmar realment els efectes d'aquest canvi, que es presentaren clarament en la vida social i política.

El creixement tardà d'un grup, el potencial del qual es basava fonamentalment –i no merament indirectament o parcial- sobre el comerç, una tardança tan significativa, en comparació a l'extraordinari progrés fet per la classe de comerciants, des de la meitat del segle XI en endavant, **expli-**

Escut de l'Inquisició

ca moltes de les principals característiques, tant de la història comercial com de la història general de Catalunya.

S'explica així, doncs, perquè fins a finals del segle XIII, els mercaders com a tals tenien un petit grau de control en aquelles formes de l'organització social –com els governs municipals–, en la qual havien de figurar gradualment com intrusos; s'explica també que fins i tot en aquelles esferes que es poguessin considerar la seva província –les institucions relatives al comerç- **compartien la seva influència amb altres poders com la Corona, la noblesa la classe mitjana no comercial.** I també s'explica que fos necessari que els comerciants haguessin tingut el suport d'aquests altres interessos, per assolir una ràpida transformació que portés a Catalunya, de ser un centre econòmic relativament endarrerit a finals del segle XII, a passar a una categoria de gran poder comercial a finals del segle XIII.

Pot ser d'utilitat escollir una de les institucions relacionades amb el comerç i tractar de descobrir l'extensió de les institucions, en la qual una influència distinta d'una part de tals

Llibre del Consolat de Mar

comerciants s'involucrès en el desenvolupament. A tal fi, demanarem informació als Consolats Catalans i, de forma especial als situats en ports mediterranis, per als quals existien institucions similars, com per exemple, el de les fires de Champagne, perquè l'evidència documental relativa a aquest punt no ha sobreviscut.

Notes and Communications

Catalan Consulates in the thirteenth Century, By A. B. Hibbert

Traduït de l'anglès per Dionís Prat, equip de TERRA RUBRA-

ESCRIUEN ALS NOSTRES LECTORS

Els nostres lectors, segueixen amb ull viu tot allò que en el seu entorn els desperta curiositat. En Josep Vilaró i Codina, de la veïna població de Riber, ens fa arribar aquesta poesia dedicada al riu Sió.

No sabem qui en fou l'autor, ni tampoc el moment en què es va escriure, però ens agrada publicar tot el que és proper a nosaltres i, sens dubte, sentim com a nostre.

AL RIU SIÓ

Ets l'hereu de la Ribera,
fill de pares segarrencs
has marcat aquestes terres
timbrant-les amb el nom teu.
Estàs acompanyat de pobles i de molts
[prats de conreu.
Riu Sió de gran anomenada,
rajolí de porró,
ens has dibuixat ta silueta
com serpentina revestida de verd.
No siguis tan gasiu, segarretó,
engega d'una vegada aquesta aixeta tancada,
així veuràs nostra rialla
d'agraïment gran.
Oh, si amb la teva aigua fresca i clara
aquestes terres poguéssim anar regant!
Són les que amb el teu nom marcares
i nosaltres anem cultivant.

El riu Sió al seu pas per Tarroja

Fes que del Gàver al Segre
vegem el teu resplendor
com espill de tots els pobles
que són la teva veu, riu Sió.

* * *

Vet aquí el que un amic m'ha fet arribar per correu electrònic, el qual també l'havia rebut pel mateix mitjà uns dies abans i decidí donar-hi publicitat, perquè en puguem tenir coneixement.

Vegeu que diu la nota:

“Estava de vacances a Palerm, quan donant-li un cop d'ull a un plànol de la ciutat vaig ensopegar amb una església anomenada Santa Eulàlia dei Catalani, tot emocionat vaig localitzar-la al mapa i no es trobava gaire lluny d'on érem. Tot cofoi vaig anar a cercar-la i la sorpresa va ser monumental.

Una església preciosa, gens ostentosa del segle XIV dedicada a Sta. Eulàlia, amb l'escut de Catalunya i de Barcelona i Quatre barres en forma de columna dòrica!!!

Refeta i amb unes vidrieres hi havia un escrit: “Instituto Cervantes. Enseñanza del espanyol” amb un parell de Ñ de com a mínim dos metres cadascuna.

L'emprenyada que vaig agafar encara em dura, hi havia uns quants rocs per allà solts i va anar d'un pèl que aquests no s'hi dirigissin directament davant les esmentades blasfèmies espanyolistes que esborren la presència i la identificació catalana falsejant la història fent creure que allò era “castellà” i no pas “català”.

A més a més, han posat a la biblioteca el nom de Salvador Espriu, sense dir tampoc que era català. Resulta que també era doncs “espanyol”!!! En nom de l'espanyolisme, castellanegen i esborren la catalanitat!”

Sicília actualment, està sota dominació política de l'estat Italià, però va haver-hi un temps en que fou catalana. Reviseu, doncs, la història.

JS

ELS CAPÍTOLS MATRIMONIALS D'UN VEÍ DE TARROJA, L'ANY 1761

Els capítols matrimonials són un document que ha caigut totalment en desús. Fa alguns decennis, però, gairebé no es feia un casament sense que, prèviament, els nuvis i els seus pares anessin al notari i fessin redactar un text on eren establerts els pactes que havien de regular la vida futura dels contraents. Cal reconèixer que és un document que pot ser útil en algunes situacions, com, per exemple, en el cas de la defunció d'un cònjuge –o dels dos– sense que s'hagi fet testament.

Un d'aquests documents que contenen capítols matrimonials ens permet saber els pactes establerts amb motiu del casament de Ramon Fitó, un vidu que era mestre de cases, de Tarroja, fill d'un altre mestre de cases que portava el mateix nom i de Simona Roca, que en aquell temps ja eren difunts, amb la donzella Francesca Boquet, filla del pagès Ramon Boquet i de Rosa Segura, de la Prenyanosa. Atès que el text no ofereix cap dificultat de comprensió, en donem, seguidament, la transcripció:

«Dia divuit del mes de octubre, any de la nativitat de nostre senyor Jesuchrist de mil set-cents sexanta-y-hu, en la ciutat de Cervera, bisbat de Solsona.

En nom de Déu sia. Amén.

Tractat és estat y, mitjentsant la divina gràcia del esperit sant, concordat que matrimoni sia fet per y entre Ramon Fitó, viudo, mestre de cases, de la vila de Tarroja, bisbat de Solsona, fill legítim y natural de altre Ramon Fitó, també mestre de cases, de dita vila, y de Simona Fitó y Roca, cònjuges, diffunts, de una part, y la honesta Francesca Boquet, donzella, filla legítima y natural de Ramon Boquet, pagès, del lloch de la Prenyanosa, de dit bisbat de Solsona, vivint, y de Rosa Boquet y Segura, de aquest muller, diffunta, de part altra. Per rahó del qual matrimoni

per y entre ditas parts y personas infrascritas són estats fets, pactats, firmats y jurats los capítol matrimonials y pactes infrascrits y següents:

Primerament, lo dit Ramon Boquet, major de dias, y Ramon Boquet, menor de dias, jove, pagès, pare y fill, de dit lloch de la Prenyanosa, pare y germà, respective, de dita Francesca Boquet, donzella, per lo molt amor paternal y fraternal aporten vers la dita llur filla, desitjant sia en matrimoni col·locada, y en paga y satisfació de totas parts de heretats y legítimas suas, paterna y materna, y suplement de aquellas, de la part o porció a la mateixa llur filla y germana, respective, competent y espectant en lo creix, augment o donació per noces per dit Ramon Boquet, major, a dita quòndam sa muller fet en lo contracte de son matrimoni y a favor dels fills de aquell allavors procreadors estipulat, de la part o porció a dita llur filla y germana, respective, competent en los béns que foren de dita quòndam Rosa Boquet, sa mare, per haver aquesta mort intestada, y de tots y qualsevols altres drets y pretencions que la nomenada llur filla y germana, respective, pogués tenir y preténdrer en llurs heretats y béns y en los que foren de dita quòndam sa mare y de quiscun de ell a ssolas, tant per las ditas com per altras qualsevols causas y rahons que dir y pensar de púgan, ab donació, és a saber, pura, perfeta, simple e irrevocable que-s diu “entre vius” y ab los pactes, vincte y condicions infrascrits e infrascrites y no altrament, de llur grat y certa sciència sua, donen y consenten a la dita Francesca Boquet, donzella, llur filla y germana, respective, com a ben mereixent, present y avall acceptant, y als seus y a qui ella voldrà, perpètuament, de una part, noranta lliuras, moneda barcelonesa, y, de altra part, las caixas, robas, vestits y avarias següents: Primo, quatre llansols, los dos de cànem y los altres dos de pare y

mare. Ítem, quatre camises, de cànem las dos y las otras dos de tela. Ítem, quatre tovallons de fil de cànem y de cotó de mitg pinyó. Ítem, dos estovalles, unes de cànem de mitg pinyó y altres de cànem ab ratlles o vies de cotó blau. Ítem, dos tovallolas de cànem, la una de miyg pinyó y la altra llisa. Ítem, dos coxineres de cànem, ab sos coxins. Ítem, un drap de pastà, vergat. Ítem, quatre aixugamans. Ítem, una flassada de la forma major, verda. Ítem, un vestit, so és, faldilles y gipó, les faldilles de xamellot comú, bo, y lo gipó de mitg caro de oro. Ítem, altre vestit, so és, faldilles, ropilla y caputxó, de escot de la terra, negres. Ítem, dos caixas, ab sos panys y claus, la una de pi y la altra de noguer, tot nou. Ítem y finalment, tota la roba de son fadrinatge. Las quals noranta lliuras, vestits, caixas, robas y avarias prometen donar, pagar y entregar a dita donatària, llur filla y germana, respective, y als seus, e/o per ella a dit (Déu volent) esdevenidor marit seu en esta forma, so és, sinquanta lliuras y los dits vestits, caixas, robas y avarias lo dia de las esposallas entre dits (Déu volent) esdevenidores cònjuges fahedoras y las restants quaranta lliuras de dit dia de las esposallas a un any primer vinent. Lo que prometen fer, atténdrer y cumplir sens dilació, excepció, compensació ni excusa alguna, ab lo acostumat salari de procurador, so és, dins lo poble de la pròpria habitació de dita donatària, llur filla

y germana, respective, y dels seus deu y fora de ell vint, respective, sous barcelonesos, ab restitució y esmena de tots danys, gastos, missions y despesas que a la dita donatària, llur filla y germana, respective, y als seus per ditas cosas se'ls esdevinguessen seguir, patir y suportar, sobre los quals volen que la mateixa donatària, llur filla y germana, respective, y los seus ne sían creguts de sa sola simple paraula o de son simple jurament, lo qual, ara per llavors, los defferexen, altre gènere de prova no demanat ni requerit, y ab obligació de tots sos béns y del altre de ells a ssolas, mobles e immobles, haguts y per haver, renunciant a la lley que diu que la delació de jurament antes de la prestació se pot revocar y que no val, al benefici de novas constitucions, divididoras y cedidoras accions, a la epístola del divo Adrià y consuetut de Barcelona que parla de dos o més que, junts y a ssolas, se oblígan y a tot altre dret y lley que affavorir los púgan, a la lley que prohibeix la general renunciació, a son propi for y de l'altre de ells a ssolas, ab submissió a qualsevol altre for, secular tant solament, y facultat de variar lo judici una y moltas vegadas, llargament. Dita, emperò, donació fan y fer entenen dits donadors a la dita donatària, llur filla y germana, respective, y als seus, aixís com millor dir y enténdrer se pot, ab tal, emperò, pacte, vincle y condició que, si la dita donatària, llur filla y germana, respective, morirà,

quant que quant, ab fills o fillas, id est, liberis, un o molts, legítims y naturals, y de legítim y carnal matrimoni procreats, algun dels quals arribarà a edat de testar, puga fer y disposar de totas las ditas cosas a ella desobre donadas a sas lliberas y francas voluntats. Si, emperò, morirà, quant que quant, sens los dits fills o fillas, id est, liberis, un o molts, semblants als sobre dits, o ab tals algun dels quals no arribarà a dita edat de testar, sols puga la mateixa donatària, llur filla y germana, respective, fer y disposar

Panoràmica de la Prenyanosa

en y sobre ditas cosas donadas de la quantitat de trenta lliuras, tornant lo restant y los dits vestits, caixas, robas y avarias, si existiran, y tales quales allavors se trobaran, a dits donadors, si viuran, e, si no viuran, a son hereu y successor universal o a qui ells hauran volgut, ordenat o disposat de paraula, en escrits, ab testament o en altra qualsevol manera llur successió pertanyerà. E prometen y júran corporalment y solemne que la dita donació y demás coses sobre ditas tindran sempre per fermas y agradables y que dita donació no revocaran per rahó de ingratitut, inòpia, necessitat y offensa ni per altra qualsevol causa o rahó, renunciant al dret o lley que diu que la donació per alguna de ditas causas se pot revocar y a tot altre dret y lley tal revocació permetent y que affavorir los púgan, llargament. E la dita Francesca Boquet accepta la dita donació a ella per dits sos pare y germà, respective, feta, ab lo pacte, vincle, condició, modo y forma sobre expressats, a tot lo que expressament consent, ab acció de moltas gràcias y besamans que a dits sos pare y germà, respective, ne fa.

Ítem, ab altre capítol, la dita Francesca Boquet, donsellà, fent estas cosas y lo present matrimoni contractant de voluntat y consentiment de tots sos pare y germà, respective, y de altres parents y deutes seus, de llur grat y certa siència sua, dóna, constitueix y aporta en dot, per dot y en nom de dot sua al dit Ramon Fitó, (Déu volent) esdevenidor marit seu, present, las ditas noranta lliuras, vestits, caixas, robas y avarias que per dits sos pare y germà, respective, ab lo pròxim precedent capítol de donació li són estadas donadas y pagar promesas per las causas y rahons en ell contingudas, volent y consentint que lo dit (Déu volent) esdevenidor marit seu, en virtut de la present constitució dotal, haja, demana, cobre, tinga y possehesca la dita sua dot y los fruyts o quasi fruyts de aquella seus propis fasse, constant lo present matrimoni, per los càrrechs de aquell suportadors. Finit, emperò, lo present matrimoni y altrament tot altre cas, lloch y temps que restitució de dot haja lloch, ella y los seus recobren, salva y segura, la propietat de la

dita sua dot, sens empatg ni contradicció alguna de dit (Déu volent) esdevenidor marit seu ni dels seus. La qual constitució dotal fa ab clàusulas de cessió y mandato de tots drets y accions a ella competents y espectants, constitució de procurador com en cosa pròpia y demás útils y necessàrias y en semblants, segons estil, posar acostumadas. Y promet y jura corporalment y solemne que la present constitució dotal y totes y sengles cosas en ella contingudas tindrà sempre per fermas y agradables y que, en quant saben a donació, no las revocarà per rahó de ingratitut, inòpia, necessitat y offensa ni per altra qualsevol causa o rahó, renunciant al dret o lley que diu que la donació, per alguna de ditas causas, se pot revocar y a tot altre dret y lley tal revocació permetent y que valer y ajudar li púgan, llargament.

Ítem, ab altre capítol, lo dit Ramon Fitó, de llur grat y certa siència sua, fa y firma carta dotal y de espoli a la dita Francesca Boquet, donsellà, (Déu volent) esdevenidora muller sua, present, de las ditas noranta lliuras, vestits, caixas, robas y avarias que ab lo immediat antecedent capítol de constitució dotal li ha constituït y aportat en dot, per dot y en nom de dot sua, de y per las quals y per sa lloable virginitat li fa creix, augment o donació per noces de trenta lliuras, moneda barcelonesa, la qual dot y creix, que juntas prenen suma de cent y vint lliuras, moneda barcelonesa, li salva y assegura, assigna y consigna en y sobre tots y sengles béns y drets llurs, mobles e immobles, presents y esdevenidors, y li promet restituir y tornar a ella y als seus sempre y en tot cas, lloch y temps que restitució de dot y solució de creix hàjan y tingan lloch, ab las mateixas pagas y solucions, modo y forma que constarà aquella haver-se rebuda, sens dilació, excepció ni excusa alguna, ab lo acostumat salari de procurador, so és, dins lo poble de la pròpia habitació de dita (Déu volent) esdevenidora muller sua deu y fora de ell vint, respective, sous barcelonesos, ab restitució y esmena de tots danys, gastos, missions y despesas y ab obligació de tots y sengles béns y drets llurs, mobles e im-

Panoràmica de Tarroja

mobles, haguts y per haver, ab totas renunciacions necessàries, degudas y pertanyents, aixís de propi for com altres, ab sumisió a qualsevol altre for, secular tant solament, y facultat de variar lo judici una y moltes vegadas, llargament. Y vol y consent que la dita (Déu volent) esdevenidora muller sua, tant quant naturalment viurà, aixís ab marit com sens marit, ab infant com sens infants, haja, tinga y possehesca la dita sua dot y creix, sens empatg ni contradicció alguna de ell ni dels seus; lo dia, emperò, del òbit de dita (Déu volent) esdevenidora muller sua la dita sua dot seguesca librement sa disposició o lo modo ab què li pertany; lo dit, emperò, creix, augment o donació per nocés sia, torne y pervinga e tornar y pervenir haja al infant o infants, id est, liberis, que del present matrimoni (Déu volent) nats y procreats seran y sobreviuran, al qual o als quals, en cas de existència de aquells, ara per lashoras, los ne fa donació pura, perfeta, simple e irrevocable que-s diu “entre vius” en mà y poder del notari dels presents capítols com a pública persona per los dits infants naixedors rebent, acceptant y estipulant. Si, emperò, tals infant o infants, id est, liberi, del present matrimoni nats y procreats no seran o seran, mes no sobreviuran, en quiscun de dits casos sia llibero y facultatiu a la dita (Déu volent) esdevenidora muller sua o bé pèndrer la mitat de dit creix y disposar-ne a sas voluntats o bé tot y usufructuar-ne tant solament, en lo qual cas

de voler usufructuar tant solament de tot lo dit creix haja de prestar la sòlita caució y, son òbit seguit, lo dit creix, augment o donació per nocés sia, torne y pervinga e tornar y pervenir haja a ell dit donador, si viurà, e, si no viurà, a son hereu y successor universal o a qui ell haurà volgut, ordenat o disposat de paraula, en escrits, ab testament o en altra qualsevol manera llur successió pertanyerà. E promet e jura corporalment y solemne que la present carta dotal y de espoli

y totas y sengles cosas en ella contingudas tindrà sempre per fermas y agradables y que, en quant saben a donació, no las revocarà per rahó de ingratitut, inòpia, necessitat y offensa ni per altra qualsevol causa o rahó, renunciant al dret o lley que diu que la donació per alguna de ditas causas se pot revocar y a tot altre dret y lley tal revocació permetent y que affavorir li púgan, llargament. E Ramon Texidor y Grau, notari dels presents capítols infrascrit, com a pública persona, accepta la dita donació per los dits infants naixedors, als quals va dirigida.

Ítem, ab altre capítol, lo dit Ramon Fitó, cumplint al pactat antes de la firma dels presents capítols y desitjant que la dita (Déu volent) esdevenidora muller sua, seguida la sua mort, puga viurer bé y decentment, de llur grat y certa siència sua, ab thenor del present capítol, vol y disposa que, en cas de premorir a la dita Francesca Boquet, doncella, (Déu volent) esdevenidora muller sua, sia aquesta mantinguda per son hereu en sa casa y companyia, prestant-li tots aliments a la vida humana necessaris, aixís de menjar y bèurer com calsar y vestir, en sanitat y en malaltaria, pagant metge y medecinas, al igual de dit son hereu, vivint, emperò la dita (Déu volent) esdevenidora muller sua viuda, casta y son nom servant y guardant y no altrament. En cas, emperò, que la dita (Déu volent) esdevenidora muller sua no-s pogués avenir

ab dit son hereu, en tal cas vol y disposa, ara per lashoras, que dit son hereu tinga obligació de dexar a dita (Déu volent) esdevenidora muller sua per sa habitació lo quarto nou de la part de mitgdia de sa casa, sens que li púgan privar lo passatge, entradas y eixidas per lo restant y portas de dita sa casa, y que, així mateix, tinga dit son hereu obligació de donar y pagar quiscun any a la mateixa (Déu volent) esdevenidora muller sua dotse lliuras, moneda barcelonesa, per sos aliments, pagadoras per dit son hereu a la nomenada (Déu volent) esdevenidora muller sua per tersas anticipadas, y assò també vivint dita (Déu volent) esdevenidora muller sua viuda, casta y son nom servant y guardant y no altrament. En tot lo que, ab thenor del present, grave a dit son hereu, y, en quant menester sia, ne fa donació a dita (Déu volent) esdevenidora muller sua, ara per lashoras, de dita prestació de aliments y, en son cas, de la habitació de dit quarto de casa y dotse lliuras pura, perfeta, simple e irrevocable que-s diu “entre vius”. Seguida, emperò, la mort de dita (Déu volent) esdevenidora muller sua o bé tornant a casar, sia la dita obligació de prestació de aliments y, en son cas, la habitació de dit quarto y obligació de haver-li de donar y pagar ditas dotse lliuras finida y extingida y com si fetas no fosen, prometent y juran corporalment y solemne que las ditas cosas tindrà sempre per fermas y agradables y que no las revocarà per alguna causa o rahó, sots obligació de tots sos béns, ab totas renunciacions necessàrias, llargament.

Ítem, ab altre capítol, la dita Francesca Boquet, donzella, fent estas cosas, en quant menester sia, en presència, de voluntat y consentiment de dit Ramon Fitó, (Déu volent) esdevenidor marit seu, donant-se per contenta, pagada y satisfeta ab las ditas noranta lliuras, vestits, caixas, robas y avarias que ab lo primer dels presents capítols per dits sos pare y germà, respective, li són estats donats y donadas y pagar y entregar promesas de tots los allí expressats y baix escrits drets, de llur grat y certa siència sua, fa llargas y bastants donació, absolució, diffinició y remissió, fi, cessió, renunciació y translació a dits

Ramon Boquet, major de dias, y Ramon Boquet, menor de dias, pare y germà, respective, llurs, a estas cosas presents, y als seus de totas, és a saber, parts de heretats y legítimas suas, paterna y materna, suplement de aquellas, de la part o porció a ella pertanyent y espectant en lo creix, augment o donació per noces per dit son pare a dita quòndam sa mare fet en lo contracte de son matrimoni y a favor dels fills de aquell allavors procreadors estipulat, de la part o porció a ella també competent en los béns que foren de la mateixa quòndam sa mare per haver aquesta mort intestada y de tots y qualsevols altres drets y prestacions que pogués tenir y preténdrer en las heretats y béns de dits sos pare y germà, respective, y en los que foren de dita quòndam sa mare y de quiscun de ells a ssolas, tant per las ditas com per altrás qualsevols causas y rahons que dir y pensar se púgan; salvas, emperò, y se reté vers si y los seus tots vincles, fideicomisos, substitucions, successions per testament o ab intestat [y] llegats esdevenidors y esdevenidoras y, si cosa més dits sos pare y germà, respective, donar y dexar li voldran, tot lo que púgan ella y los seus, venint son cas, demanar, exigir, rèbrer, cobrar y haver; las presents donació, absolució, diffinició, cessió y remissió en res no obstant, las quals donació, absolució, diffinició, cessió y remissió fa ab totas clàusulas útils, necessàrias y oportunas y en semblants, segons estil, posar acostumadas, y ab promesa de no convenir ni molestar a dits sos pare y germà, respective, ni als seus per rahó de dits drets y pretencions, imponent-se sobre aquells y aquellas silenci y callament perpètuu, ab pacte firmíssim de may més demanar-los cosa alguna per causa y ocasió de dits drets y pretencions en judici ni fora de aquell. E promet y jura corporalment y solemne que las ditas donació, absolució, diffinició, cessió y remissió y totas y sengles cosas en ella contingudas tindrà sempre per fermas y agradables y que, en quant saben a donació, no las revocarà per rahó de ingratitud, inòpia, necessitat y offensa ni per altra qualsevol causa o rahó, renunciant al dret o lley que diu que la donació per alguna de

ditas causas se pot revocar y a tot altre dret y lley tal revocació permetent y que valer y ajudar li púgan, llargament. E lo dit Ramon Fitó a ditas cosas, com a fetas per dita Francesca Boquet, donsellà, (Déu volent) esdevenidora muller sua, en sa presència y de sa voluntat, consent, en quant menester sia, y presta son consentiment.

Ítem, ab altre capítol, és estat pactat y concordat entre ditas parts que no puga la una de ellas adquirir dret ni preténdrer cosa alguna en los béns de la altra per rahó de la sobrevivència dels fills per quant, ab thenor dels present capítol, renuncia la una de ditas parts a la altra, entre si y vicissitudinàriament tot so y quant pogués la una de las mateixas parts demanar y preténdrer contra la altra y en sos béns per rahó del dit dret de sobrevivència dels fills, renunciant a tot y qualsevol dret y lley que en assò valer y affavorir los púgan. Y aixís ho firmen y juren, llargament.

Finalment, volen las ditas parts que dels presents capítols y de quiscun de aquells ne sían donadas tantas còpias auçthènticas y trasllats quants y quantas demanadas ne seran per las mateixas parts y altres qualsevols personas que en aquells pretenguessen tenir-hy interès o se interessasen.

Y aixís las ditas parts, lloant y approbant, ratificant y confirmant los dits pactes y capítols y totes y sengles cosas en aquells y quiscun de ells contingudas, convenen y en bona fe prometen la una, és a saber, de ditas parts a la altra, entre si y vicissitudinàriament aquellas, totes y sengles, conforme sobre són, per las mateixas parts y quiscuna de ellas ditas y promesas y si y de la manera que a ellas y a quiscuna de aquellas toquen, pertanyen y espèctan atténdrer, cumplir,

servar y guardar y contra aquellas no fer ni venir en temps algun per ningun pretext, motiu, causa o rahó, sots las mateixas obligacions de béns, renunciacions de drets y lleys y demás clàusulas y cauthelas en aquells y quiscun de ells, a las quals, respectivament, se referexen, llargament expressadas y contingudas.

Fet fou tot lo sobre continuat en la dita present ciutat de Cervera, bisbat de Solsona, dia, mes y any sobre expressats.

Ramon Fitó.

Per dits Ramon Boquet, major, Ramon Boquet, menor, y Francesca Boquet, pare y fills, que diuhen no saben escriúrer, en sa presència y de sa voluntat, firmo jo doctor Joseph Teixidor, prebere, testimoni.

Testimonis són lo reverent doctor Joseph Teixidor, prebere y beneficiat de la iglésia parroquial de dita present ciutat de Cervera, y Francesch Gili, pagès, de la vila de Prats de Rey, bisbat de Vich, en dita present ciutat de Cervera trobat, per ditas cosas cridats.

Devant y en poder de mi Ramon Teixidor y Grau, notari públich y real col·legiat dels del col·legi de dita ciutat de Cervera, que fas fe conèixer a dits Ramon Fitó, Ramon Boquet, major de dias, Ramon Boquet, menor de dias, y Francesca Boquet, donsellà, pare y fills, respective, que dit Ramon Fitó firmà de sa pròpia mà y que per dits pare, fill y filla Boquet, que digueren no sabían escriúrer, en sa presència y de sa voluntat, firmà lo reverent doctor Joseph Teixidor, prebere, altre de dits testimonis».

JOSEP M. LLOBET I PORTELLA

Ctra. Barcelona-Andorra, s/n
Tel./Fax 973 47 30 77
25750 TORÀ (Lleida)
www.svt.es/caljaumet
e-mail: caljaumet@svt.es

Tel. 973 53 16 73 - Part. 973 53 16 06 - Av. Mil·lenari, 38 - 25200 CERVERA